

Lentevergadering KZM 2018: Abstracts

2 juni 2018

10u - 12u30

KANTL, Koningsstraat 18, Gent

Plenaire lezing (geschiedenis)

**Tussen beleid en administratieve praktijk. De implementatie van het Belgische
migratiebeleid in negentiende-eeuws Brussel**

dr. Alexander Coppens (Vrije Universiteit Brussel)

Sequentie-organisatie in Vlaamse Gebarentaal: blikrichting als een instrument voor het afsluiten van sequenties

Inez Beukeleers, Geert Brône & Myriam Vermeerbergen (KU Leuven)

Onderzoek naar interactiemanagement heeft aangetoond dat blikrichting een belangrijke rol speelt bij de beurtwisseling. Waar sprekers voornamelijk wegstaren aan het begin van een beurt om op die manier een beurt te initiëren, maken ze eerder oogcontact met de gesprekspartner naar het einde van de beurt toe om op die manier de beurt af te staan (bv. Kendon, 1967; Goodwin, 1981). In een recent onderzoek naar kijkgedrag in dialogen bekritiseert Rossano (2012) deze studies echter, omdat ze geen rekening houden met de sequentiële omgeving. Hij toont bijvoorbeeld aan dat sprekers wel wegstaren aan het begin van een *extended telling*, maar dat niet patroon niet vertonen wanneer ze een vraag stellen. Bovendien kijken beide gespreksdeelnemers systematisch weg bij het afsluiten van een sequentie, wat niet het geval is bij sequentie-expansie (Rossano, 2012). Daarmee concludeert hij dat blikrichting niet zozeer op het niveau van turn management functioneert, maar eerder op het niveau van sequentie-organisatie.

Studies met een conversatie-analytische invalshoek in gebareninteracties zijn, in vergelijking met onderzoek naar gesproken talen in dit domein, blijven tot op heden nog beperkt in omvang. Verschillende onderzoeken toonden al aan dat gebaarders, net als sprekers, blikrichting gebruiken om een beurtwissel door te voeren (bv. Baker, 1977 voor Amerikaanse Gebarentaal; Van Herreweghe, 2005 voor Vlaamse Gebarentaal; Lackner voor Oostenrijkse Gebarentaal), maar deze studies bieden een overzicht van de verschillende mechanismen die gebaarders gebruiken om de beurt te nemen, te behouden en af te staan. Ze bieden echter geen systematische analyse van blikrichting.

In deze studie focussen we op de rol van blikrichting in sequentie-organisatie in Vlaamse Gebarentaal. We bieden een analyse van verschillende types vraag-antwoordsequenties volgens het annotatieschema van Stivers en Enfield (2010) en focussen daarbij sequentie-expansie en vergelijken het kijkgedrag in die gevallen met kijkpatronen die voorkomen bij het afsluiten van sequenties. Bovendien zullen we ook een onderscheid maken tussen vraag-antwoordsequenties waarbij twee van de gesprekspartners betrokken zijn, en één gesprekspartner dus tijdelijk niet geadresseerd is, én sequenties die door de drie gespreksdeelnemers worden afgesloten.

De dataset van dit project bestaat uit drie triadische interacties in Vlaamse Gebarentaal. Deze gesprekken werden niet alleen opgenomen met externe camera's, maar participanten waren ook voorzien van mobiele eye-trackers (Tobii Glasses 2) om op die manier een fijnmazige analyse van het kijkgedrag mogelijk te maken.

Voorlopige resultaten wijzen uit dat gespreksdeelnemers, zoals voorgesteld door Rossano (2012), inderdaad blikrichting gebruiken om sequenties systematisch af te sluiten. Verdere analyse zal meer

duidelijkheid brengen omtrent de gelijkenissen/verschillen in kijkpatronen bij sequentie-expansie én tussen sequenties waarbij twee of drie gesprekspartners betrokken zijn.

Referenties

- Baker, C. (1977). Regulators and turn-taking in American Sign Language discourse. In L. A. Friedman (ed.), *On the Other Hand: New Perspectives on American Sign Language*, 215–236. New York: Academic Press.
- Goodwin, C. (1981). *Conversational Organization: Interaction between speakers and hearers*. New York: Academic Press.
- Kendon, A. (1967). Some functions of gaze- direction in social interaction. *Acta Psychologica* 26, 22-63.
- Lackner, A. (2009). Turn-Taking in der Österreichischen Gebärdensprache. Eine Gesprächsanalyse der Salzburger Variante. Klagenfurt: Zentrum für Gebärdensprache und Hörbehindertenkommunikation.
- Rossano, F. (2012). Gaze in conversation. In: J. Sidnell & T. Stivers (eds.), *Handbook of Conversation Analysis*. Wiley, 308-329.
- Stivers, T., Enfield, N.J. (2010). A coding scheme for question-response sequences in conversation. *Journal of Pragmatics* 42(10), 2620-2626.
- Van Herreweghe, M. (2005). Interpreters as managers of the intercultural process of turn-taking and turn-yielding in meetings with deaf and hearing participants. Innovative practices for teaching Sign Language Interpreting.

Tokengebaseerde distributionele semantiek in lexicaal variatieonderzoek: enkele case studies

Stefano De Pascale (KU Leuven)

De beschikbaarheid van enorme tekstcorpora heeft in de laatste decennia de studie van lexicale betekenis geherdefinieerd, door bijvoorbeeld de focus te verschuiven naar kwantitatieve aspecten van betekenis. In dat soort corpusgedreven semantisch onderzoek zijn sinds enige tijd Vector Space Models (voortaan VSMs) de standaardmethode geworden om woordbetekenis te analyseren (Turney & Pantel, 2010). Deze computationele modellen vinden hun oorsprong in de distributionele semantiek van Harris (1954) en Firth (1957): wanneer twee woorden omgeven zijn door een gelijkaardige context, zullen ze hoogstwaarschijnlijk ook semantische gelijkenissen vertonen. VSMs die de betekenis van lemma's formaliseren, zogenaamde *type-based models*, bleken al bijzonder succesvol in het ontdekken van bijna-synoniemen in zeer grote corpora. Deze woorden zijn dan op hun beurt ingezet als varianten (bv. *religie* en *godsdienst*) van lexicale sociolinguïstische variabelen (RELIGION; Ruetten, Peirsman, Speelman, & Geeraerts, 2014). De voornaamste beperking van typegebaseerde modellen is echter hun onvermogen om de polysemie van woorden in kaart te brengen, aangezien alle betekenissen van een woord in een enkele vectorrepresentatie worden samengevoegd. Om beter vat te krijgen op niet-gedeelde betekenissen van bijna-synoniemen stellen wij *token-based models* voor als oplossing (Heylen, Wielfaert, Speelman, & Geeraerts, 2015). Zulke VSMs opereren op het niveau van individuele tokens van een lemma en zijn zo geschikt om subtiele betekenisverschillen binnen en tussen lemma's te detecteren. Door tokens van bijna-synoniemen samen te voegen in eenzelfde multidimensionale ruimte kan men de overlappende gebieden in deze 'semantische wolk' identificeren en op die manier de gedeelde gebruikscontexten van deze lexicale varianten bepalen. In deze presentatie zal het potentieel van deze methode voorgesteld worden aan de hand van enkele gevalstudies over lexicale variatie in het Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands.

Referenties

- Firth, J. (1957). *Paper in Linguistics 1934-1951*. Oxford: Oxford University Press.
- Harris, Z. (1954). Distributional Structure. *Word*, 10(2/3), 146–162.
- Heylen, K., Wielfaert, T., Speelman, D., & Geeraerts, D. (2015). Monitoring polysemy: Word space models as a tool for large-scale lexical semantic analysis. *Lingua*, 157, 153–172.
- Ruetten, T., Peirsman, Y., Speelman, D., & Geeraerts, D. (2014). Semantic weighting mechanisms in scalable lexical sociolectometry. In B. Szmrecsanyi & B. Wälchli (Eds.), *Aggregating Dialectology, Typology, and Register. Analysis Linguistic Variation in Text and Speech* (pp. 205–230). Berlin: de Gruyter.
- Turney, P., & Pantel, P. (2010). From Frequency to Meaning: Vector Space Models of Semantics. *Journal of Artificial Intelligence Research*, 37, 141–188.

‘Individugebonden’ of ‘fasegebonden’: een studie van taalalternaties bij Nederlands-Turkse en Nederlands-Marokkaanse meertaligen in Nederland

Bram Vertommen (KU Leuven & Universiteit Antwerpen)

De informatie die we met andere sprekers delen kan verschillende vormen aannemen. Sommige informatie beschrijft reële of ingebeelde gebeurtenissen, andere informatie gaat over algemene tendensen, patronen of veralgemeningen. Het is algemeen aanvaard dat bij uitspraken gebaseerd op feitelijke of verbeelde informatie andere mechanismen aan het werk zijn dan bij abstracte veralgemeningen. Het is bovendien reeds aangetoond dat dit conceptueel onderscheid ook talig relevant kan zijn, in de zin dat het door talige elementen gemarkeerd kan worden (Vendler 1967; Dik & Hengeveld 1991; Boye 2010).

De onderzoeksmethode die ik tijdens mijn lezing zal presenteren meet het effect van het bovenstaande onderscheid op de taalkeuze van Nederlands-Turkse en Nederlands-Marokkaans Arabische meertaligen van de tweede generatie in Tilburg en Utrecht (Nortier 1990; Backus 1996; Boumans 1998; Eversteijn 2011). Onder vrienden of familie gebruiken deze sprekers een gemengde taalvariëteit waarin zinnen met een Nederlandse syntactische structuur voortdurend en intensief worden afgewisseld door zinnen met een Turkse of een Marokkaans Arabische syntactische structuur. In tegenstelling tot het prototypische beeld van taalalternaties en “code-switching” (Auer 1998; Gardner-Chloros 2009) kan de afwisseling tussen Nederlands en Turks of Marokkaans Arabisch in de bestudeerde data niet worden verklaard door extralinguïstische of interactionele factoren (zoals de graad van formaliteit van het gesprek of de gebrekkige talenkennis van één of meerdere sprekers). Zinnen in deze data blijken vooral in de een of de andere taal te zijn omdat ze fundamenteel andere informatie uitdrukken.

Centraal in mijn onderzoeksmethode staat het semantische contrast tussen individugebonden (“individual-level”) en fasegebonden (“stage-level”) gezegdes (Carlson 1977 a, b; Kratzer 1995 [1988]). In zijn oorspronkelijke betekenis komt het contrast neer op de mate waarin de inhoud van een gezegde geldig is voor de referent van het onderwerp. Als individugebonden gezegdes (bv.: *intelligent zijn*) aan een onderwerp gekoppeld worden (bv.: *Jan in Jan is intelligent*), dan zijn ze permanent geldig voor de referent van dat onderwerp. Als fasegebonden gezegdes (bv.: *kwaad zijn*) aan een onderwerp gekoppeld worden, dan gelden ze enkel voor de referent van het onderwerp gedurende een specifieke (temporele) fase.

Volgens de resultaten van de corpusgerichte kwantitatieve analyse correleert de vormelijke variatie tussen Nederlands enerzijds en Turks en Marokkaans Arabisch anderzijds met een conceptuele variatie tussen respectievelijk individugebonden en fasegebonden gezegdes. Deze specifieke correlatie toont aan dat taalkeuze en taalalternaties in een meertalige variëteit een wezenlijk onderdeel uitmaken van de grammatica van die variëteit.

Referenties

Auer, Peter (ed.). 1998. *Code-switching in conversation: language, interaction and identity*. London: Routledge.

- Backus, Ad. 1996. *Two in one: bilingual speech of Turkish immigrants in the Netherlands*. Tilburg: Tilburg University Press.
- Boumans, Louis. 1998. *The syntax of codeswitching: analysing Moroccan Arabic/Dutch conversations*. Tilburg: Tilburg University Press.
- Boye, Kasper. 2010. Reference and clausal perception-verb complements. *Linguistics* 48(2). 391-430.
- Carlson, Greg N. 1977a. A unified analysis of the English bare plural. *Linguistics and philosophy* 1. 413-457.
- Carlson, Greg N. 1977b. *Reference to kinds in English*. New York: Garland Publications.
- Dik, Simon C. & Hengeveld, Kees. 1991. The hierarchical structure of the clause and the typology of perception-verb complements. *Linguistics* 29. 231-259.
- Eversteijn, Nadia. 2011. *"All at once": language choice and codeswitching by Turkish-Dutch teenagers*. Saarbrücken: Lap Lambert Academic Publishing AG & Co. KG.
- Gardner-Chloros, Penelope. 2009. *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nortier, Jacomine. 1990. *Dutch-Moroccan Arabic code switching among Moroccans in the Netherlands*. Dordrecht: Foris Publications.
- Vendler, Zeno. 1967. *Linguistics in philosophy*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Caesar & de Belgen: over patriottische receptie van Caesars 'De Bello Gallico' in de Lage Landen

Wouter Vangrieken (KU Leuven)

In de receptiegeschiedenis van de Oudheid is het geen geheim dat er in de periode van het romantisch nationalisme gretig werd teruggegrepen naar antieke auteurs om de glorieuze volksgeschiedenis te stofferen. Met zijn beschrijvingen van grote delen van West-Europa en hun bewoners bleek Caesar hierbij een bijzonder vruchtbare bron voor menig natie. Ook voor het jonge België viel er wel wat te rapen bij de Romeinse generaal, van de "horum omnium"-leuze tot de mythische held Ambiorix. In onze masterthesis hebben wij onderzocht of dergelijke patriottische toe-eigeningen reeds te vinden zijn in de rijke en nog grotendeels onontgonnen commentaartraditie van de (ruime) Renaissance: lieten ook deze vroegmoderne intellectuelen zich verleiden tot roemrijke identificaties en voorvaderlijk sentiment bij hun studie van Caesars tekst? Waren er met andere woorden ook lang voor de 19^e eeuw al sporen van vaderlandsliefde met Caesar in de hand? U hoort het in onze lezing over Caesar en de Belgen.

Valentiegrammatica in *Pegasus*. Een kritische analyse

Alexandra Vereeck (KU Leuven)

Cóninc Ártur of conínc Artúr?

Wouter Haverals (Universiteit Antwerpen)

Een groot deel van de Middelnederlandse literatuur is bedoeld om voorgedragen – en dus: gehoord – te worden. Toch bestaan er maar weinig studies over het auditieve aspect van deze oude werken. Met name over de ritmische eigenschappen van Middelnederlandse dichtwerken is er slechts weinig bekend. Dat hoeft niet te verbazen, want om een goed begrip te ontwikkelen over het ritme van een tekst, zou men moeten weten waar de klemtonen in woorden liggen. En net daar wringt voor het Middelnederlands het schoentje. Zonder *native speakers*, is het moeilijk te bepalen op welke lettergreep de klemtoon valt in woorden als *ambacht*, *hertoch* of *orcont*. Rijmwoorden zouden een uitweg kunnen bieden uit deze impasse. Per definitie geldt namelijk dat volrijm optreedt wanneer twee woorden de beklemtoonde klinker gemeenschappelijk hebben én de daaropvolgende klanken eveneens identiek zijn. Anders gesteld: in rijmwoorden weten we waar de klemtoon ligt, namelijk op de eerste gemeenschappelijke vocaal. In deze lezing worden de mogelijkheden en beperkingen onderzocht om op basis van deze definitie klemtonen te ‘oogsten’ uit Middelnederlandse rijmparen om zo, vervolgens, het ritme te reconstrueren van volledige teksten. Speciale aandacht zal uitgaan naar de eigenaardige beklemtoning van eigennamen, zoals *Artur*, *Reynaert* en *Achilles*. Ten slotte wagen we ons aan de lakmoesproef door het jambische versritme van de *Kopenhaagse Lutgart* te reconstrueren *louder* op basis van woorden waarvan we de beklemtoning hebben afgeleid uit het rijm.

Vorbij het jongerendebat: literaire tijdschriften in Vlaanderen (1944-1952).

Een onderzoeksontwerp

Maxime Van Steen (Universiteit Gent)

De belangstelling voor de literaire bladen die na de oorlog in Vlaanderen *en masse* door jonge auteurs geredigeerd zijn en vaak even snel weer verdwenen, is niet groot te noemen. Wanneer periodieken zoals *De Faun*, *Arsenaal*, *Nieuwe Stemmen* en *Golfslag* toch besproken worden, springen termen als ‘impasse’ (Buelens 2001:533) en ‘scheldtirades’ (De Vos & Volkaert 1988:30) in het oog. Het grote aantal ‘slechte literaire voortbrengselen’ (Joosten 1996:73) en het ontbreken van een literaire toekomstvisie (Brems 1988:5) leidden ertoe dat de studie van deze bladen zich nagenoeg beperkte tot het zogenoemde jongerenprobleem, een indertijd bijzonder levendig debat ingeleid door Gerard Walschap met de provocerende vraag: ‘Waar blijven de jongeren?’.

Eind jaren 1980 (re)construeerde Hugo Brems de polemiek in *Analyse van een malaise. Het jongerenprobleem in de Vlaamse poëzie 1945-1950*. Aansluitend bundelde hij met Dirk de Geest een aantal standpunten uit de jongerenbladen in *Wij bloeien, maar bloeien vergeefs. Poëzie in Vlaanderen 1945-1955*. In beide overzichten wordt benadrukt dat de literaire en politiek-ideologische discussie over de lethargie in de naoorlogse literatuur hoofdzakelijk de poëzie betrof; de roman kenmerkte zich onder impuls van jonge auteurs Boon, Daisne, Lampo, Van Aken en concentratiekampslachtoffer Kamiel van Baelen wel door vernieuwing in vertelstandpunt, verhaallijn en generische begrenzing en zou zelfs toonaangevend zijn binnen het toenmalige literaire systeem (Brems 1988:14; Brems 2006:190; Brems & De Geest 1988:15). Die veronderstelling verdient verder onderzoek, in het bijzonder omdat deze periode relevant is om de naoorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse literatuur te begrijpen.

Vanuit dit uitgangspunt wil dit onderzoek een dwarsdoorsnede van het naoorlogse literaire-tijdschriftlandschap presenteren waarbij alle belangrijke participerende actoren en instituties (auteur, criticus, tijdschrift, uitgeverij, ...) in kaart gebracht worden. Zo wordt zichtbaar wie bepaalt wat ‘goede’ literatuur is, hoe canoniseringmechanismen werken, en of de literaire teksten in tijdschriften ook aan de vooropgezette poëtische normen beantwoorden.

Referenties

- Brems, H. (1988). *Analyse van een malaise. Het jongerenprobleem in de Vlaamse poëzie 1945-1950*. K.U. Leuven: HouteKiet.
- Brems, H. (2006). *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur. 1945-2005*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.
- Brems, H & D. De Geest (1988). ‘Poëzie in Vlaanderen 1945-1955. Een kort overzicht’. In: Brems, H. & D. De Geest (red.) (1988). *Wij bloeien, maar bloeien vergeefs. Poëzie in Vlaanderen 1945-1955*. Leuven: Acco, 9-23.
- Buelens, G. (2001). *Van Ostaijen tot heden. Zijn invloed op de Vlaamse poëzie*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt.

De Vos, V. & V. Volkaert (1988). 'De herleving van de poëzie in de literaire tijdschriften na 1945'. In:
Brems, H. & D. De Geest (red.) (1988). *Wij bloeien, maar bloeien vergeefs. Poëzie in Vlaanderen 1945-1955*. Leuven: Acco, 25-31.

Joosten, J. (1996). *Feit en tussenkomst. Geschiedenis en opvatting van Tijd en Mens (1949-1955)*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt.

**Aide Medicale Aux Missions:
missionaire werving en geneeskunde in Vlaanderen (1925-1940)''**

Maarten Langhendries (KU Leuven)

**Saint Luc Médical:
het artsenberoep als roeping en de Katholieke Actie (1920-1940)**

Reinout Vander Hulst (KU Leuven)